

Tramvaj z mrličem na končni postaji

Bralci se bodo najbrž spominjali, da smo pred časom Craxijevo petstrankarsko koalicijo primerjali «mrliču v tramvaju», po znani rimski prisposobi o človeku, ki ga stisne srčna kap v tramvaju, vendar zaradi velike gneče tega nihče ne opazi. Šele na končni postaji, ko potniki zapustijo tramvaj, mrlič pade na tla.

Tako je torej s Craxijevo vlado. Umr-la je najbrž že lansko jesen, med krizo po ugrabitvi ladje Achille Lauro, toda tramvaj je nadaljeval svojo pot do končne postaje. Vse kaže, da so sedaj potniki zares izstopili in mrlič, po katerem že rahlo zaudarja, bo lahko zares pokopan. Najbrž je že skrajni čas.

Ko se bo posušilo črnilo na našem članku, bodo bralci že vedeli, ali je Craxi šel na Kvirinal in odstopil. Skoraj gotovo je, saj ni imel druge izbire, potem ko je poslanska zbornica v treh dneh kar trikrat potopila vlado in njene dekrete. Zadnji je bil nič manj kot dekret o krajevnih financah, ki ureja finančno in siceršnjo upravno dejavnost vseh občin in pokrajin v Italiji in na katerega je vlada zahtevala zaupnico. Formalno jo je dobila, vendar ni tajnost, da se je vladna koalicija razkrojila že pred sicilskimi deželnimi volitvami.

Sedaj nastaja vprašanje, ali bo De Mita takoj zahteval zamenjavo predsednika vlade z demokristjanom ali pa bo Craxiju postavil še hujše pogoje, če hoče ohraniti stolček v Palači Chigi.

Iz našega zornega kota moramo vsekakor ugotoviti, da se glede postopka zaščitnega zakona za Slovence ne bo nič spremenilo. Vladna koalicija je postopek zamrznila že pred tem, čeprav je minister Vizzini (ki se je najbolj angažiral za volilno kampanjo na rojstnem otoku) nekajkrat izjavil, da pripravlja nov vladni osnutek, bržkone slabši od prejšnjega, ki je že bil nesprejemljiv.

Upati je le, da bo iz novega razčiščevanja izšlo utrjeno spoznanje o nujnosti večje enotnosti med levičarskimi silami. Skupaj lahko odbijemo demokratsko izsiljevanje, kot dokazujejo te dni glasovanje v senatu o zakonu, ki kaznuje spolno nasilja.

st.s.

Nedopustno ravnanje bivšega župana v zvezi s sinhrotronom pri Bazovici

Tržaški občinski odbor je hotel ostati zvest in dosleden s samim seboj in vso svojo prakso zaničevanja in preziranja do slovenskega prebivalstva in Kraševcev. Richetti je sicer odstopil, pred tem pa je hotel še zadnjič storiti Slovincem krivico, kot jo je storil v preteklosti z namestitvijo zgolj italijanskih krajevnih napisov na Krasu in prepovedjo razstave v Palači Costanzi zaradi dvojezičnih napisov.

Tik pred odstopom, v četrtek zvečer, je namreč Richettijev odbor osvojil po nujnostnem postopku spremembo regulacijskega načrta za trebensko cestno vozlišče in izgradnjo sinhrotrona pri Bazovici.

Pri tem je tržaški občinski odbor kršil zakon in vsa pravila, saj člen 140 zakona o krajevnih upravah pravi, da sme odbor ukrepati v sili samo, če niso predvidene seje občinskega sveta. Ta pa se je ravno tedaj zbiral na svojo redno sejo! Poleg tega so v sklep napisali, da je občinska uprava slišala za mnenje rajonskega sveta za Vzhodni Kras, kar je debela laž. V resnici še niso potekali roki za mnenje, ki ga je rajonski svet želel izreči po predhodni tehnični poglobitvi zadeve.

Končno ni tajnost, da je slovenska in demokratična javnost pričakovala, da se bodo pristojne oblasti pošteno pogovorile z njenimi predstavništvii in skušale najti zadovoljivo rešitev, posebno še zato, ker Kraševci niso nikoli nasprotovali sinhrotronu, pač pa prenatrženim in nepremišljenim izbiram glede na njegovo umestitev.

Proti sklepu občinskega odbora je glasoval odbornik SSK Lokar.

Upati je sedaj, da bo SSK dosledna s to izbiro in bo zahtevala tudi razčiščenje na pogajanjih, ki jih vodi z ostalimi levosredinskimi strankami za nove tržaške uprave. Isto velja najbrž tudi za PSI, ki je do slej stala ob strani.

Svetovalska skupina KPI je v občinskem svetu predložila resolucijo z grajo Richettijevi upravi, vendar je niso hoteli dati na glasovanje. O tem se je občinski svet izrekel z glasovanjem. Stališče KPI sta podprla, poleg predlagateljev, svetovalca MT in SSK, socialisti so se vzdržali glasovanja, večina pa je bila proti, od KD do MSI.

Pokrajinski tajnik KPI Ugo Poli pa je označil početje občinske uprave tik pred njenim odstopom kot nov dokaz oholosti in objestnosti.

Politična zmeda in «generalke»

Za nami so nove volilne preizkušnje. Najbrž bi morali komentirati najprej volitve na Siciliji, katerim so nekateri pridali značilnost nekakšne «generalke» splošnih političnih volitev, če...

Prav v tem je bistvo. V Italiji glasujemo zelo pogostoma. Če me spomin ne vara, smo v zadnjih petnajstih letih glasovali domala vsako leto, razen redkih izjem. Zdaj politične, zdaj upravne, nato deželne, spet evropske volitve, referendum in podobno. Iz leta v leto so se vrstile volilne preizkušnje, vsakokrat so jim pridajali značilnosti, ki jih v resnici niso imele.

Tudi to je, konec koncev, določena degeneracija demokratičnega sistema v Italiji, kjer bi moralo biti ljudem vsakokrat jasno, kaj in koga glasujejo, v okviru jasnih pristojnosti in delokroga, brez strankarskega pretiravanja in izkrivljanja politične stvarnosti.

Kaj pa se je dogajalo v resnici? Vsakokrat je neka stranka, ali kar sama vladna koalicija, skušala svoje stiske in protislovja prevrniti na volilni zbor, ki naj bi postal nekakšen razsodnik, v resnici pa le «alibi» za nadaljevanje polemik ob novih interpretacijah tega, kar naj bi volilci odločili ali hoteli povedati. Pri tem je značilno, da iščejo nekatere stranke najraje «skrita sporočila», ne vidijo pa najbolj očitnih, se pravi tistih, ki jih narekujejo volilni izidi s svojimi praktičnimi rezultati.

Tako se dogaja, da pridajo značaj političnih volitev vsedržavnega značaja nekim upravnim volitvam, ki so vrhu vsega tudi ozemelsko omejene in pogojene. Tu pa je igra lahko tudi preočitna, saj bi znatno večjo znanstveno neoporečnost pripisali poštenu anketi javnega

mnenja, kakršne lahko pripravijo «Doxa» ali «Demoskopea» vsako leto za sprotno rabo.

V resnici pa se marsikdaj dogaja, da je pretirana politizacija upravnih volitev tudi limanica, na katero se ujame volilni zbor, kateremu skušajo vladne stranke prikriti svoje realne odgovornosti na krajevni ravni. Povezanost med vsedržavno in krajevno politiko pa je v marsičem globoki vzrok upravnopolitičnih degeneracij, kakršnim smo priča tudi v naših krajih.

Zato ne bomo predolgo razglabljali o politizaciji sicilskih deželnih volitev, na katero je opozorila tudi KPI v svoji volilni kampanji. Dejstvo je pač, da so se to limanico ujeli predvsem prebivalci velikih mest na otoku, kjer je kapilarna mreža protiinformacije prešibka in kjer je prodor televizijskih in drugih velikih občil močnejši od vpliva teritorialnih in drugih organizacij partije, oziroma drugih naprednih sil. Tako se lahko dogaja, da KPI napreduje na podeželju, v majhnih mestecih in na vaseh, kjer se ljudje pogovarjajo o stvarnih problemih na trgu iz oči v oči, medtem ko ne dosega njeno sporočilo vseh volilcev v velikih urbanih koncentracijah, kjer množica sprejema predvsem sporočila televizije in drugih občil. Ta sporočila pa so bila predvsem dramatizacija spopada med De Mito in Craxijem, torej konkurence med KD in PSI, medtem ko je taktika sodobnih antikomunistov prav ustvariti informativni «geto» za KPI, da bi njen vpliv izničili z molkom.

Vsekakor vemo tudi, da se je sicilski volilna preizkušnja vsaj v nečem izjalovila. PSI, ki je računala na «Craxijev efekt» in zmagovalni pohod s Sicilije

na italijanski polotok, nekakšen «Gari-baldijev pohod tisočerih» v obratni smeri, se je morala spet obrisati pod nosom za tolikanj iskani in v občilih napovedani volilni rezultat. Craxijevi sodelavci na Siciliji so računali celo na «prehitvanje» socialistov, ki bi KPI potisnili na mesto tretje stranke na otoku, kar naj bi dokazalo, da je KPI nezdgovinska usledina «starega», kateremu sedaj nasprotuje v svojem pohodu «novost reformizma».

Res je, da je prav novost reformizma bila poražena, saj je ta reformizem prazen v kletki demokratskega konzervativizma. Inscenirana polemika med De Mito in Craxijem ni pomagala socialistom, pač pa demokristjanom. Konzervativni in zmerni volilci so razumeli, da je De Mitov zaščitni znak še vedno bolj prepričljiv. Najbrž mora sedaj o tem razmišljati vsa levica, če zares začnemo razmišljati o alternativni vseh naprednih sil in torej o premoščanju petstrankarske, v bistvu sredinske koalicije, v kateri nastopa socialistična stranka kot ugle-den talec.

Razmišljanja, predvsem v socialistični stranki, je sedaj potrebna vsa levica. KPI je svoje povedala na kongresu v Firencah. Sedaj je napočil kongresni trenutek tudi za socialiste, ki bodo morali opraviti obračun triletnega sedenja Craxija v Palači Chigi, kjer je živel in delal pod nenehno demokratsko kontrolo in De Mitovim varuštvom.

Globokega razmišljanja bi bili potrebni socialistični tovariši tudi v naših krajih, kjer se (iz nerazumljivih razlogov) oprijemajo sredinskih koalicij z Listo kakor pijanec plota. Tudi koalicij, v katerih sami niso sodelovali in trdijo, da jih označuje reakcionarno bistvo.

V Trstu, na primer, kjer se šibki reformizem tržaške PSI kaže v poudarjanju nujnosti koalicije med vladnimi strankami (KD, PSI, PSDI, PRI, PLI, SSk) in Listo za Trst. Pri tem poudarjajo, da nasprotujejo manjšinskim koalicijam, ne jemljejo pa v poštev predlogov in stališč KPI, čeprav so edina, ki poudarjajo vsebino, ne praznih okvirov in porazdelitve stolčkov.

Socialistična previdnost se pozna in se je poznala tudi pri zadnjih dogodkih na Krasu, kjer je tržaško socialistično vodstvo zagonetno molčalo glede jusarskih volitev in v zvezi z izzivanjem v Bazovici.

Za nekatere so bile tudi jusarske volitve nekakšna «generalka».

Zato so jim pripisali značaj, ki ga te volitve, tudi zaradi svojega specifičnega značaja, niso nikoli imele. KD, MSI in PRI so videle celo možnost preverjanja, koliko listarskih glasov je mogoče

pobirati na osnovi nacionalističnih parol. V tem se je KD predstavila kot veliki tihi jez, kot nekakšna predstavica meščanskih interesov v konfliktu in konkurenci z domačim, napredno usmerjenim prebivalstvom.

Misovci so šli še dlje. Sklenili so, da do konca izkoristijo nacionalistično motivacijo, vedoč, da bodo na te strune najhitreje zbrali listarske glasove. Tako so, seveda s «Piccolovo» pomočjo, vrgli parolo, da je na Krasu in v tržaški okolici v teku nekakšno «štetje». Tisto, za katerega se v resnici ogreva KD s svojim zakonskim osnutkom o pravicah slovenske manjšine: merjenje sil in odstotkov med Slovenci in njihovimi komunističnimi zavezniki (po domače «slavokomunisti») na eni ter «italijanskimi nacionalno občutljivimi» prebivalci na drugi strani.

Kaj se je v resnici zgodilo, vemo vsi. Povsod, kjer so jedra krajevnih skupnosti ostala v bistvu ohranjena, kljub urbanističnim in demografskim pritiskom, ali celo tam, kjer so bila ta jedra tako močna, da so lahko sprejela in pogojila ta pritisk, so bile oblikovane domače enotne liste. To je bilo v sami naravi stvari, ustrezalo je željam domačinov in tistih, ki so dotlej upravljali in uživali jus. Bile so, te enotne liste, edino resnično jamstvo samoupravljanja v korist do-

NE DELAJ KOT
CRAXI Z VLADO
IN PRINESI
TAKOJ SEM!

mačega prebivalstva in ohranjanja obstoječih naravnih ter gospodarskih ravnotežij, kakor tudi sodelovanja in enakopravnosti med Slovenci in Italijani. Te enotne liste sta, izmed strank, podprli tudi KPI in SSK, na krajevni ravni pa je bila baza enotnih list znatno širša in je vsekakor segla na vsa področja dejavnosti ter organiziranosti.

Enotne liste z dvojezičnimi predznaki so prepričljivo zmagale v kraških vaseh, kot so Bazovica, Padriče, Bani, v Lonjerju in na Proseku. Prav tako je pomembna zmaga enotne liste na Opčinah,

ki že zdavnaj nimajo več značaja vasi in kjer je socialna ter narodnostna struktura prebivalstva že močno pisana. Končno je pomembna zmaga enotne liste v Barkovljah, ki so že predmestje z veliko novega prebivalstva.

Zmagali bi lahko tudi v Škednju, vendar je bilo tod zabeležiti več šibkosti. Zagodel nam jo je tudi volilni sistem, kjer je dajanje preferenčnih glasov v bistvu oškodovalo ostale kandidate in listo kot tako. (Resnici na ljubo je bilo primerov ozkega gledanja, poskusov podpiranja «naših» kandidatov proti ostalim, tudi drugod, vendar niso privedli do bistvenih pretresov). Vsekakor je enotna lista v Škednju osvojila mesto, ki pripada drugo uvrščeni skupini. Prav tako v Rocolu, kjer so bili problemi večji, saj je glasovalo skoraj deset tisoč prebivalcev, v glavnem pred kratkim priseljenih, medtem ko starega rocolskega jedra domala ni več.

Kakorkoli že, jursarske volitve so bile nov dokaz, da si ljudje želijo konkretnih informacij in odločanja, ne pa posploševanja in pretiravanja. Uspeh v spopadu s KD, misovci in republikanci pa je porok za boljše upravljanje ozemlja. Da je to ozemlje po svoji naravi dvojezično, tega najbrž ni bilo treba dokazovati.

Stojan Spetič

Pravljica o odkupljenem menihu

Napol resnična, napol izmišljena skoraj sodobna pripoved za poletne čase, v kateri so tudi namigi povsem namerni, zaključek pa svarilo

Tisti čas je v zeleni Toskani bilo mestece Radicofani, ugnedeno vrh hriba, s katerega si lahko gledal daleč naokoli valovanje travnatih gričev z belimi pegami, tropi ovac, ki so jih od časa do časa prebijale vrste cipres, črnih in visokih, kakor da bi v nebo segale s svojimi prsti. Radicofani ni bila daleč od prašne poti, ki se je vila proti jugu, v sveto mesto, kjer je sedel na božjem prestolu papež in od tod pošiljal po deželi tolpe biričev, pobiral desetino moke, olja in vina, zbiral mladeniče za to ali ono vojno pustolovščino, stratka, večal revščino v solzni dolini, iz katere ni druge poti, razen smrti. In tudi te ni manjkalo. Prežala je na vsakem koraku: zdaj zaradi ostrega meča, zdaj zaradi kuge ali lakote vsakdanje spremljevalke tedanjega življenja.

Prav v kraju Radicofani, ki ga je obdajalo belo kamnito zidovje, so se tedaj raznesle govorice o vznemirljivem, burnem življenju pustolovskega roparja, ravbarja Ghina iz Tacca. Kakor drugod po Evropi (da o britanskem Sherwoodu

sploh ne govorimo), je revno ljudstvo solidariziralo z roparskim vitezom. Kaj ti tudi ne, saj revežem res ni imel kaj pobirati, kakšno drobtinico pa jim je le vrgel, potem ko je dodobra obral mimoidoče bogataše, trgovce ali duhovne. Tako je bil Ghino znan in slaven, češ da jemlje bogatim, da bi revnim dajal. Sicer ta, ki mi je zgodbo pripovedoval, ni nikoli ničesar dobil, toda slišal je o nekom, ki je poznal človeka, čigar znanci so dobili del Ghinovnega plena. Tako se pač širijo take bajke.

Tako daleč je šel Ghinov zločesti sloves, da ga je obravnaval sam beli oče v vatikanskem dvorcu. Sklenil je, da ga izobči, kar je tedaj pomenilo, da mu morajo biriči za glavo skrajšati postavo. Bil pa je Ghino zelo visok, svojo glavo je imel zelo rad. Belemu gospodu v Vatikanu je obljubil svoje maščevanje. Zanjel je znanega duhovna, častiljivega meniha in ga zaprl v grajsko klet. Tu so ga mučili, kot je bila tedaj navada. Stiskali so mu prste, ga napajali z vodo, da bi počil, ga topli in na najrazličnejše nači-

ne martrali.

Glas o tem mučenju je šel daleč naokoli. O tem so govorili reveži, tisti, ki jim Ghino nič ni storil, a so bili bogaboječi in do duhovščine spoštljivi, kot se za tisti čas spodobi. Tedaj je Ghino spoznal, da gre maščevanje predaleč, saj bi ostal brez ljudske podpore. To je potreboval, kajti samo molk revnega kmeta na polju, ženičke pri vodnjaku in otroka na cesti so mu omogočali, da se je pravočasno izmaknil biričem in njihovim vohlačem.

Sklenil je Ghino iz Tacca, da bo duhovna osvobodil, vendar bi ne bil pravi ropar, če bi pri tem ne zaslužil. Poslal je svoje odposlance v vsako vas okoli Radicofanija, da so na trgih oznanili: «Naš gospod, prečastiti Ghino iz Tacca, sporoča, da bo prevzvišenega duhovna osvobodil, čim bo verno ljudstvo zbralo za tisoč dukatov odkupnine».

Bogaboječi verniki so se spogledovali in kimali z glavami, saj tako velike mošnje zlatnikov ni nihče videl, niti na cerkvenih freskah.

Na tihem so brisali solze in se predajali misli, da bodo prej ali slej videli okostje prečastitega duhovna viseti v železni kletki z osamljenega drevesa na robu Taccovega gozda. Pa se naenkrat znajde študent bogoslovja, ki je ves čas molčal in razmišljal: «Ne obupujmo, ljudje božji! Ghino nas izsiljuje, ker ve, da nimamo denarja. Kvečjemu lahko posameznik med nami vrže v možnjček zlatnik, ki ga je v milodar prejel prav po najbolj uspešnih roparskih pohodih iz ravbarjevih rok. Vendar teh par zlatnikov ne zadostuje.

Osvoboditi hočemo talca, pa nam ne preostane drugega, kot da se pri Ghinu naučimo. Glejte, na hribu je samostan, ki v molitvi spokorno čaka na vrnitev ugrabljenega sobrata.

Bil jim je najdražji, saj so ga dolga leta šolali, da je postal najpametnejši med njimi. Za njegovo šolanje so se večkrat zadolžili. Kolikokrat smo zbirali zadnji novčič, da so pošteni menihi lahko plačali svoje dolgove? Nekoč smo se celo zbrali na travniku, pri tisti gorici, da bi zahtevali, naj šolanje in dolgove plačuje oblast, ne pa mi, ki smo reveži in brezpravni. Pa so rekli, se spominjate, da se puntamo, kakor fra Dolcino iz Prata, ki je nato končal kot krivoverec in prešuštnik na grmadi».

Zgovorni bogoslovec se je odgrkal, zajel sapo in počakal, kako bodo njegove besede vplivale na zbrano ljudstvo. Poslušali so ga, pa je nadaljeval: «Zato čujte, kaj vam pravim. V samostanu na hribu imajo spravljeno miloščino, ki smo jo celo življenje zbirali, da bi nekoč odkupili zemljo in gozd nad vasjo... Tisto, ki nam jo je graščakov prednik dolga leta obljubljal, a je izdihnil, ne da bi opravil svoje dolžnosti. Dolga leta smo zbirali, po travniškem shodu pa je celo cerkvena oblast nekaj primaknila. Denarja je torej v samostanu dovolj za odkup menih, za zemljo in gozd pa premalo. Dobri samostanski bratje nam ga ne bodo hoteli dati, pa tudi ne smejo. Pojdimo torej še to noč, preplezajmo zidove. Nekaj žensk naj gre k vratom glasno trkat, da nas ne bo slišati. Preko samostanskega dvorišča je kratka pot do opatove celice, ki je prva po kapeli, takoj na levo. Videl sem jo, ko sem opatu popravljal klečalnik. Prav za klečalnikom ima v steni križ in molitvenik, za njim pa možnjo z našim denarjem...».

Res so tako storili in staremu opatu izmaknili denar, ki ga je hranil za čas, ko bi od graščaka odkupili gozd in polja, da bi se tlačani osamosvojili v svobodne kmete. Kajti za to so živeli in trpeli vsa tista leta, od kuge do lakote, od vojne do smrti.

Zviti študent je možnjo z denarjem odnesel naravnost v Tacco, roparskemu vitezu Ghinu, ki je v zameno osvobodil

Sekcija KPI občine Doline organizira petdnevni festival demokratičnega tiska «Delo-Unità»

na prostoru Kulturnega centra «F. Prešeren» v Boljuncu
od 3. do 7. julija 1986

PROGRAM

Četrtek 3. julija

- ob 17.00 odprtje kioskov
- ob 20.00 GLAS HARMONIKE
- ob 21.00 FILM «CHRISTOPHOROS» - režija A. Mlakar
film bodo predvajali v gledališču F. Prešeren in bo preveden tudi v italijanščino
- ob 21.00 Ples z ansamblom AKORDI

Petek 4. julija

- ob 10.00 odprtje kioskov
- ob 20.00 okrogla miza na temo: **Viri energije po Černobilu**
predseduje dr. Stojan Sancin
sodelovali bodo predstavniki iz SR Slovenije in Italije
- ob 21.00 FILM «WARTIME»
angleški film na temo atomske bombe preveden v italijanščino
- ob 21.00 PLES - igral bo ansambel AKORDI

Sobota 5. julija

- ob 10.00 odprtje kioskov
- ob 18.00 Okrogla miza na temo: **Skupni slovenski in skupni italijanski prostor. Kje in kako utripa?**
Predseduje Edvin Švab
sodelovali bodo iz Giorgio Rossetti, Silvano Sau, Matjaž Kmeclj, Klavdij Palčič
- ob 20.00 Nastop gojencev plesne šole KD «F. PREŠEREN»
- ob 21.00 PLES - igral bo ansambel PRIZMA

Nedelja 6. julija

- ob 10.00 Odprtje kioskov
- ob 18.00 Koncert - godba na pihala BREG
godba na pihala RICMANJE
- ob 20.30 Govor - govornika bosta:
ALEKSANDRA DEVETAK član osrednje kontrolne komisije KPI
ROBERTO VIEZZI deželni tajnik KPI
- ob 21.00 PLES - igral bo ansambel POMLAD

Ponedeljek 7. julija

- ob 10.00 odprtje kioskov
- ob 20.00 Koncert mladinske skupine PINKO TOMAŽIČ
- do 20.30 **Okrogla miza: Kaj se spremeni z obnovo delovnih pogodb**
Predsednik Švara Germano
Sodelovali bodo Roberto Treu, Dario Tersar
- ob 21.00 FILM «SPLAV MEDUZE» - režija K. Godina
- ob 21.00 PLES - igral bo ansambel POMLAD

svojega talca, prečastitega duhovna.

Kako se je vse končalo? Prezvisevani modri menih se je vrnil k ljudem, ki so ga odkupili s svojim denarjem. Ni mu preostalo drugega, kakor da od petka do svetka tolaži svoje vernike, to bedno tlačansko rajo, naj potrpi in čaka na nebeško kraljestvo. Kajti na gozd in graščakova polja, na odkup kmečke svobode, nihče več ni smel misliti. Zavedeli so se, da so jih zapravili tedaj, ko so prisluhnili besedam zgovornega hlapca. Tolažili so se le tako, da so na obletnico duhovnovnega odkupa prirejali praznik na travniku pri gorici, kjer se je izjalovil njihov punt. Na raznju so spekli vola, ki so ga nalašč vsako leto zredili samostanski menihi, v znak hvaležnosti.

Ghino iz Tacca si je pridobil milost belega očeta na vatikanskem prestolu, saj je odtlej skrbno pazil, da je ropal in

moril samo papeževe sovražnike in tekmece, prijatelje in zaveznike pa je gostil.

Kaj pa zgovorni bogoslovec? Pravijo, da je tisto noč v opatovi celici zmaknil zlat kandelaber, ga prodal in kupil kos zemlje ter bajto na drugi strani hriba, tik ob cesti. Tu je uredil gostišče za trudne romarje, na velikem borjaču pa potujoči glumači prirejajo veselice, ki jih prihajajo gledat iz vseh sosednjih vasi. Tako mu gostilna nikoli prazna ne sameva, bivšemu študentu pa posel cvete, da se mu na obrazu širi masten nasmeš.

Pravijo, da bo Ghino iz Tacca prejel ali slej svetnik. Če to res zasluži, ali pa le ni bil zgolj zviti in krut lopov, to naj kar sami bralci uganemo.

Jaz pa, ki vam to pripovedujem, iz leta v leto hodim na travnik za gorico, kjer mi dajo piti in jesti, občasno pa zavijem tudi do gostilne in se na dvorišču do si-

tega nasmejem, ko nastopajo vaški glumači. Posebno še, ko zabavljajo čez Ghina iz Tacca, prečastitega modrega duhovna in revno ljudstvo, ki ga je odkupilo s svojim denarjem...

Tako sem se ga zadnjič napil, da sem prevrnil in ubil lonec. In tudi moje pravljice je sedaj konec.

* * *

PS: Mnogim bo pravljica nerazumljiva. Naj jim bo razvozlanje skritih namigov za poletno kratkočasenje. V pomoč naj jim bo samo dvoje podatkov iz aktualnosti: 1. «Ghino di Tacca» je psevdonim, s katerim se podpisuje ministrski predsednik Craxi v svojih polemikah. 2. V finančnem zakonu za triletnje 1986-88 je vpisanih 35 milijard lir za kritje finančnih stroškov morebitnega zakona za zaščito slovenske manjšine v Italiji.

Reagan ocenjuje predloge Gorbačeva kot «resna prizadevanja»

Toda italijanska vlada pristopa k načrtu «vojne zvezd»

Po tolikih mesecih ponovnega naraščanja napetosti, ki je bilo za nas toliko bolj zaskrbljujoče po paradnem nasmihanju v Ženevi, je javno mnenje prisililo Reagana, da je omilil svoj odnos do Sovjetske zveze in predlogov predsednika Gorbačeva. Proti njegovim nesprav-

ljivim izjavam so se namreč dvignili ugledni glasovi tako na mednarodni ravni kot v samih ZDA. Med prvimi naj omenimo poziv generalnega tajnika NATO, lorda Carringtona, evropskim državam, naj dvignejo svoj glas na temah razorožitve, da pripomorejo k po-

litiki varnosti, ki ne bo slonela na vse višjem nivoju oborožitve, temveč na pogojih, ki bodo za obe strani manj težavni.

V ZDA so se oglasili znanstveniki in raziskovalci, ki so zadalženi za načrt «vojne zvezd», skupno 1.600 visokokvalificiranih znanstvenikov, med katerimi 5 nobelovih nagajencev. V njihovem dokumentu trdijo, da bi Sdi, kot si ga zamišlja Reagan, lahko povzročil novo etapo tekme v oboroževanju, zato zahtevajo od kongresa, da omeji «obrambno strateško pobudo» na resnično raziskovalen načrt. Med drugim opozarjajo na to, da kontrola strateškega orožja s pomočjo kompjuterja ne more biti povsem varna, saj ni mogoče sestaviti takšnega računalniškega programa, ki bi odpravil možnost napake, ta pa bi lahko čisto brez resničnega razloga sprožila vojno.

Morda pod vtisom pisma znanstvenikov so kongresne komisije znižale vsoto za načrt «vojne zvezd» od 5,4 milijard, ki jih je zahteval Reagan, na 3,4. V četrtek so tudi, na plenarnem zasedanju, sprejeli resolucijo, ki vabi Reagana, da spoštuje dogovor Salt 2. Ta resolucija sicer ne obvezuje predsednika, toda, kot povedano, iz njegovega zadržanja je čutiti nekaj novega.

Iz rimske palače Chigi je o teh dogodkih prišla izjava, v kateri se izraža «zadovoljstvo» in «veselje».

Takoj nato, v torek, pa je Andreotti

Zaključilo se je tudi to šolsko leto in na šolah se potijo samo še maturanti. V preteklih dneh so se vrstile prireditve in razstave, kjer se pa nikakor ne more prikazati vsega turda, ki so ga otroci vložili v svoje delo. Z originalno zamisljo so konec šolskega leta zabeležili v Trebčah, kjer so osnovnošolci simbolično posvojili drevo in obljubili, da bodo skrbeli za njegovo zaščito.

pred senatom poročal o razgovorih s Shultzem. Zunanji minister je v imenu vlade sporočil, da Italija želi pristopiti k načrtu «vojne zvezd». Sporazum naj bi podpisali sami vladi v kratkem, ne da bi predhodno to odobril parlament.

Takšen način dela, ki pušča ob strani parlament, naj bi dovoljeval čisto znanstveni-raziskovalni značaj sodelovanja Italije, kot ga opisuje Andreotti. Ogorčen protest komunističnih parlamentarcev, ki so zahtevali, da parlament odobri sporazum pred podpisom, ne pa šele naknadno kot ratifikacijo, je dobil še večji pomen, ko je nato minister Spadolini dal svojo interpretacijo sporazuma, ki naj bi ga po njegovem podpisali že v mesecu juliju: ta naj bi bila nekak uvod splošnega značaja, ki naj nakaže predpostavke našega sodelovanja, tudi političnega.

In vendar je ta načrt tudi v Italiji sprožil velike razprave, v katere posegajo priznani strokovnjaki, ki niso ravno prepričani o njegovi pozitivni vlogi. Nobelov nagrajenec Carlo Rubbia ga je celo opredelil kot «utopijo, ki jo je treba odstraniti». Fizik Francesco Lenci, tajnik Zveze znanstvenikov za razorožitev, je za Unità dal intervju, v katerem pravi, da vsako znanstveno raziskovanje, ki ima važno vlogo za vojaško strategijo, pridobi značilnosti, ki niso sprejemljive.

Takšno militarizirano raziskovanje omejuje delo, ker mu postavlja točno določene cilje, ki nedvomno niso proizvodni, istočasno pa jemlje velika sredstva in človeške moči, ki bi v normalnem raziskovalnem okolju lahko mnogo več obrodile. Dokaz za to so znanstveno zanemarljivi rezultati, do katerih so prišli v treh letih od kar so začeli s tem načrtom. Za Italijo in njene znanstvenike pa ta načrt predstavlja precejšnjo skušnjava, saj spričo majhnih možnosti, ki jih imajo pri nas, in vablivoosti vojaškega sektorja, ki je v nenehnem vzponu, bi naša država lahko izgubila lepo število «možganov».

Tatjana Čuk

3500 nedovoljenih odlagališč odpadkov

Prejšnji teden je minister Zamberletti posredoval javnosti prve podatke, ki so izšli iz preiskave, začete po zastrupitvi pitne vode v Casale Monferrato v začetku aprila. Dekret je vseboval tudi nekatere norme, ki omogočajo večjo kontrolo nad prevozom nevarnih odpadkov, kar naj bi po mnenju ministra že obrodilo prve sadove, zaradi česar je to tudi pot, po kateri namerava naprej. Najtežje vprašanje je pri tem, da takšnih odpadkov v resnici proizvajalci nimajo kam odložiti, posebno tistih, ki se jih ne

more ponovno uporabiti. Krajevne uprave nasprotujejo gradnji «varnih» odlagališč, temu je treba še dodati pomanjkanje kontrole nad odpadnimi snovmi pri industrijski predelavi, proizvodnji zdravil in kmetijskih preparatov. Vse te nevarne snovi pobirajo specializirana podjetja, pri čemer je sam prevoz že vprašljiv (varnost in možnost prometnih nesreč), odlaganje pa prepogosto težavno, tako da se ne preveč vestni rešijo naloge najraje ponoči v eni od tisočih greznic.

V ponedeljek zvečer so telefonske linije tržaških gasilcev odpovedale: Tržačani, kot vedno zaskrbljeni za Kras, in kot vedno neinformirani o tem, kar se na njem godi, so preplašeno javljali, da Kras gori. Toda ni gorel, nasprotno smo se Kraševci prav lepo imeli ob tradicionalnih svetoivanskih kresovih, ki so spremljali kulturne programe in veselo zabavo.

Na slikah je Mario Magajna ovekovečil nastop trebenskega pevskega zbora in veselo družbo pri Banih.

DELO LJUBLJANA

SLOVENŠČINA NA VIDEMSKEM

Jezik brez šole

Venomer ponavljamo, kako niso beneški Slovenci in Rezijani (za kanalske Slovence je to seveda drugače) nikoli imeli slovenskih šol in kako so kljub temu (ali prav zaradi tega, odvisno pač od posameznikovega gledanja na uspehe šolske jezikovne vzgoje) ohranili svojo lepo (zvonko/čisto) nepokvarjeno slovensko govorico.

Ne glede na to, ali spadamo v tabor »kljub temu« ali v tabor »prav zaradi tega«, se pri tem le ne moremo izogniti nekakšnemu romantičnemu gledanju omikanega (kulturnega izobraževanja) industrializiranega pomeščanjenega osrednjega Slovenca na periferijo, ki je pač še prvobitna (ali z drugo besedo primitivna) in torej ohranja zdravo vse tisto, kar je drugod že bolno: zrak, zemljo, drevesa, hrano, dušo, srce in seveda tudi jezik. Še sreča, da nas kisle, črnbiljske in druge plohe od časa do časa streznijo, ko se tako lepo poživljajo na državne, upravne in celo geografske meje, ko jim je čisto vseeno, ali padajo po deviški ali po civilizirani zemlji.

Tako nam postane jasno, da v sodobnem svetu ni več pregrad med varno pokvarjenostjo in ogroženo čistostjo, vsi smo pokvarjeni in ogroženi obenem. In razblini se tudi pravljičica o ubogem, zatiranem in preganjanem, a klenem in trdovratno živem slovenskem jeziku, ki sovražni robidi navkljub le uspeva, ker ga varuje topla greda naše ljubezni in solidarnosti (in smo zato vsi pri tem nekako zaslužni, tako zaslužni, da si zaradi tega lahko odpustimo marsikatero druge grehe, od jezikovne malomarnosti do ekološke neodgovornosti). Zavemo se, da smo vsi Benečani in »puntarji«, zamejci in unejci, na krovu iste barke in da se na njej kljub našim nenehnim pomorskim prizadevanjem ne počutimo najbolj lagodno. Zavemo se, da toplih gred, v katerih bi lahko gójili tisti pristni jezik, ki bi potem s transfuzijami pomagal utrjevati od konfuzne ohlapnosti in uradne togosti izmučeno osrednjo slovenščino, ni in jih nikoli več ne bo.

Jezik brez šole ne more več biti čist in pristen, nepokvarjen, saj ga kvari cela vrsta dejavnikov. Lahko je le okrnjen za tisto, kar mu šola daje: določeno stopnjo poenotenja in širšo komunikacijsko vlogo, določeno ustreznost sodobnemu znanju, seveda v mejah, v katerih šola sama to znanje zaobjema. Prav tako ni jezik s šolo nujno razvit, kakor je treba: to je po eni strani vprašanje, ki zadeva ustreznost jezikovnega pouka in šolskih sistemov v sodobnem svetu, po drugi strani pa gre za samo naravo jezika, ki se vendarle razvija v življenju in zato šola njegov razvoj zgolj ureja (ali celo zavira). Neizpodbitno je, da sama šola nikakor ne more biti jamstvo za zadovoljivo obvladovanje jezika.

Jezik nam je nedvomno marsikaj: osebna izkaznica, vizitka, most do bližnjega, dokaz naše eksistence, potrdilo o udeležbi v zgodovini, orodje pri delu, obrambno in napadalno orožje, in še in še. Tej množini vlog pa je jezik lahko kos le, če je celostno razvit, če se spontani razvoj in normiranost skladno dopolnjujeta. Če tega ni, če smo neprenehoma prisiljeni ugotavljati, da jezik v naši lasti ni za današnjo rabo, potem nam verjetno ne preostane drugega, kot da ga zamenjamo z ustrenejšim. Jezik ni srajca, lahko pripomnimo, a tudi to pripombo postavi vsesplošno razsajajoča anglomanija na laž. In če podlegamo čaru angleščine, zakaj bi bili imuni pred čarom soseda, ki je pred vrati, ki nam je po gledanju na svet gotovo bližji, ki celo v nas samih (saj že zdavnaj nismo več »čisti«, ne v Reziji ne v Šiški).

Jezik Slovencev na Videmskem je jezik spontanega razvoja, pristne povezanosti z zemljo, a je tudi jezik revščine in lakote, zastarelosti in podločnosti. Je jezik, ki ga ni dosegla omejevalna normativnost slovničarjev, a ga je pustil ob strani tudi sodobni družbeni razvoj.

O lepoti pristnega, nepokvarjenega, sočnega in tako naprej verjetno nihče ne dvomi, dvomimo lahko le v funkcionalnost tistega, kar se ponaša s temi kategorijami. Le kdo bi na primer rekel, da je kamnito korito z lično okrašenimi bakrenimi vrči za vodo grdo, kič ali kaj podobnega. Seveda nihče, zagotovo nihče od tistih, ki imajo doma vodovod in

pomivalni stroj; kaj pa tisti, ki mora z vrči po vodo? Verjetno ne razmišlja o lepoti, mogoče sploh ne razmišlja, a če že razmišlja, potem skoraj gotovo razmišlja o vodovodu.

Kaj ti pomaga lep, pristen in sočen jezik, če ti ob vsaki tretji besedi odpove, če z njim ne moreš enakopravno razpravljati in izražati svojih misli? Namesto lepote vidiš v njem le njegovo nemoč, lahko ga zaradi tega zasovražiš, kot si zasovražil pomanjkanje, v katerem si živel, in sprejmeš drugega, tistega, ki te je privedel do boljšega standarda, ali pa ga vzkljubiš prav zaradi njegove nebogljenosti in nemoči in je zato tudi tvoja ljubezen nekje nebogljena in nemočna, iz nje se ne rodi življenje. Če svoj jezik zasovražiš, ga pahneš od sebe, če ga ljubiš, ga povzdigneš v oltar in rezultat je isti: ne služi ti, ne obvladaš ga, posežeš po drugem, po tujem. To se je zgodilo pri marsikom med slovenskimi ljudmi na Videmskem. Jezik brez šole se je umaknil jeziku šole, jezik podložnih jeziku vladajočih, jezik patriarhalne kmečkosti jeziku industrije. Le redki so premostili fazo sovražstva ali ljubezni do jezika in zmogli racionalno razmišljanje o njem; ni čuda, saj tako razmišljanje predpostavlja poznavanje vrste elementov, do katerih se je beneški človek le težko prikopel: da je nekje za Matajurjem in Kolovratom slovenski jezik, ki je prerasel slamnato streho in pozna nebotičnike in stolpnice, ki je od srpa in cepca prišel do kombajna (in pri tem seveda plačal davek, ki ga plačujejo tudi drugi jeziki, vstevši italijansčino), da se vsi

Špeter Slovenov

Posvet o razvoju in okolju

Svetovalska skupina KPI je v prejšnjih dneh organizirala v Špetru pri sedežu Gorske skupnosti Nediških dolin posvet na temo »Nediške doline gospodarski razvoj in zaščita okolja«.

Povod za organizacijo posveta je načrt za postavitev živinorejske farne za poskusne živali v industrijski coni v Ažli s strani družbe FIDIA. Ta načrt je načeloma sprejela pred kratkim občinska uprava v Špetru in krajevne politične sile, na kar so močno negativno reagirali Zeleni iz Furlanije in zbrali 35 tisoč podpisov proti izgradnji objekta.

Potrebi po delovnih mestih (približno 60), ki je glavni razlog za odobritev političnih sil Nediških dolin, so Zeleni zoperstavljali moralne razloge (vivisekcija), potrebe varstva okolja in gospodarske zaščite, saj ne verjamejo obvezam, ki jih je sprejela FIDIA. Špetrski upravljalci so zato še globlje preučili zadevo tudi z obiskom podjetja, in odnesli so pozitivno mnenje.

Do polemik in spopadov je prišlo zaradi močne prizadetosti obeh strani in pomanjkanja medsebojnega dogovarjanja. Zaradi tega je bil posvet dobrodošel. Tri ure je trajala razprava v nabito polni dvorani, potem ko je svetovalec Pino Blasetič podal gospodarsko poročilo, predsednik pokrajinske komisije

za okolje, biolog Giorgio Matassi, pa tehnično poročilo.

Blasetič je podčrtal napore KPI in levih sil ter demokratičnih uprav za gospodarski razvoj, pri čemer je omenil razne pobude partije za razvoj obmejnih področij in zakonski predlog naših parlamentarcev.

Tovariš Matassi je pa podal svoje vtise o načrtu FIDIA in njeni resnosti ter na civilen in argumentiran način odgovoril Zelenim. Obravnaval je vse aspekte, od ekološkega do zaposlitvenega in moralnega. Tudi razprava je ostala na visoki ravni, kot so priznali tudi predstavniki Zelenih. V njej so sodelovali številni prisotni, med katerimi župan Marinig, član gorske skupnosti Carlig, tovariš Giampiero Petricig in Ivo Paljavec, dr. Nino Ciccone, predsednik Zveze slovenskih emigrantov Drescig in ravnatelj SLORI v Čedadu Clavora. Na vprašanje zadnjega naj KPI razjasni svoje načrte za gospodarski razvoj Nediških dolin je odgovoril tovariš Pavel Petričič. Sklicujoč se na uvodno poročilo je še enkrat ponovil osnovne smernice pobud KPI: obramba slovenske manjšine je globoko vezana na gospodarski razvoj. To je od vedno stališče KPI in če se bo čutilo potrebo, bo na to temo organizirala tudi poseben posvet.

Glas tihote

*Tiho je, san sam
na puojdem še spat
še le jest se vprašam
al me 'ma kajšan rad.*

*Šele mislim na te
dugi so mi dnevi
nie ljubezni za me
nie tuojih liepih oči.*

*Šla si od meně
sam ku stučen pas
varvu jest sam na te
v sarcu mi je mraz.*

*Jasno se mi zdi
niek me zlo mote
al so moje misli
al je glas tihote.*

*Je glas tihote
je žalostni dan
dna misel me mote
jest se čujem buj sam.*

*Jasno se mi zdi
niek me zlo mote
al so moje misli
al je glas tihote*

Pietro Zuanella

(Nagrada za najboljše besedilo na nedavnem Festivalu beneške pesmi).

jeziki razvijajo v okviru družbe in sledijo potrebam družbe, obenem pa so orodje, s katerim družbo obvladamo in spreminjamo (in si jih prav zato nekateri prisvajajo in jih drugim odrekajo), da »čistih« jezikov ni in da so vsi jeziki sprejemali od drugih in drugim oddajali in da o njihovi vrednosti ne odloča razmerje med sprejetim in oddanim, ampak njihova izrazna in komunikacijska moč in ustreznost. Ti in še drugi so elementi, s pomočjo katerih je beneški človek lahko spoznal, da njegov jezik ni neboljen in nemočen, ker je taka njegova narava ali ker je bog tako hotel, temveč zato, ker so do tega privedli jasni politični načrti, ker je bila Benečija preizkusni kamen nastajajočega italijanskega imperializma, in da je torej z drugačno politično voljo mogoče to neboljenost premagati. Šele tako racionalno obvladovanje jezikovnega položaja lahko vodi v spoznanje o jezikovni enotnosti v različnosti in v smotrno akcijo, ki naj Slovence iz Videmske pokrajine

privede do polnejšega poznavanja lastnega jezika in do normalnega odnosa do jezika, do razumevanja njegove funkcijske raznolikosti in njegovega razmerja do drugih jezikov. Ta načrtna akcija, ki je od prvih, bolj manifestativnih kot stvarnih tečajev slovenščine zrasla do danes v vrsto razčlenjenih in po terenu razsejanih pobud, ki najprej razvijajo zavest lastnega narečja in razširjajo njegove izrazne možnosti do tiste meje, kjer postane jasna nujnost knjižnega jezika, potem pa seveda uvajajo tudi sam knjižni jezik, je privedla do spoznanja, da je za Slovence v videmski pokrajini šola v materinem jeziku nekaj neodložljivega, če hočejo primerno razviti svoje jezikovne možnosti. To, kar se je mogoče še pred desetimi leti slišalo le kot politična parola, je danes občutena potreba in konkreten načrt, in to do take mere, da si je ob negativnem odnosu državnih oblasti skupnost sama zadala nalogo, da to šolo uresniči.

Prva taka oblika, zasebni dvojezični otroški vrtec in Špetru, je že skoraj dve leti realnost, naslednja, postopno uvajanje osnovne šole,

Jezik Slovencev na Videmskem je jezik spontanega razvoja, pristne povezanosti z zemljo, a je tudi jezik revščine in lakote, zastarelosti in podločnosti.

ki je v italijanskem sistemu petletna, pa je tik pred izvedbo. Gre seveda za eno samo tako pobudo, za poskus in zgled, za preverjanje možnosti in oblik, saj bi bilo organizacijsko in finančno breme daleč prehudo, če bi hoteli tako zahtevno pobudo razširiti po terenu.

Vendar verjamemo, da bo tudi ta sama samcata lastovka prinesla nekaj pomladi: ne zato, ker bi sama to zmogla, temveč zato, ker jo v tem trenutku podpira tudi splošni kulturni in še zlasti družbeni in gospodarski razvoj. Danes je verjetno bolj kot kdaj prej dana možnost, da stopi tudi jezik Slovencev na videmskem na pot enakopravnega razvoja z jezikom ostalih Slovencev, danes so stiki z osrednjo Slovenijo že tolikšni, da se njihov vpliv pozna tudi na jeziku, zato je napočil čas, ko je treba spontani jezikovni razvoj usklajevati s splošno normo. Ne gre za izbiro med ohranjanjem starega in razvijanjem novega, gre le za to, da se novo razvije iz starega, iz tistega, kar je v starem vredno, ustrezno in, zakaj ne, tudi lepo, a vendar brez strahu pred vsemi tistimi »kvarnimi« vplivi razvoja, s katerimi se pač moramo sprijazniti in se jih naučiti obvladovati.

Tako v Benečiji kot v Ljubljani: z isto skrbjo za razvijanje jezikovnih sposobnosti mladih, z istim strokovnim delom, z isto zavestjo človeka, ki korenini v preteklosti in raste v bodočnost.

ŽIVA GRUDEN

Komunist

Ob štiristoletnici Trubarjeve smrti

ZAČETNIK SAMOBITNOSTI IN KULTURE

O tem, da je Primož Trubar eden najbolj zaslužnih in najbolj pomembnih Slovencev in da smo zato dolžni pri primeru proslaviti njegov letošnji jubilej, nima pomena pisati. Ko bi se v javni anketi pokazalo, da povprečen Slovenec nima vsaj približno ustrezne predstave o njem ali da mu celo ime Trubar nič ne pove, bi bilo to najslabše možno spričevalo za naš izobraževalni sistem. Prepričan sem, da je že prvi Trubarjev jubilej v našem stoletju, štiristoletnica njegovega rojstva v letu 1908, potisnil katoliške predsodke do heretika (krivoverca) Trubarja v stran in populariziral zaslug pisca prvih knjig v slovenskem jeziku, začetnika slovenske književnosti in prvega oblikovalca slovenskega knjižnega jezika, torej moža, ki je omogočil Slovincem vstop med kulturne narode novoveške Evrope. Štiristoletnica slovenske knjige, ki smo jo proslavljali v letu 1951, je to zavest še poglobila in utrdila.

Potreba po premisleku se začneja šele

pri oblikah in nalogah jubilejnih manifestacij. Gotovo je prav, da se je že pred dvema letoma v ta namen oblikoval poseben odbor, sestavljen iz ljudi, ki so poklicno ali po družbenem položaju dolžni poskrbeti za primerno proslavitev Trubarjevega spomina. Prav je tudi, da je ta odbor, ki deluje pod predsedstvom slavista in politika dr. Antona Vratuše pri SZDL Slovenije, postavil za prvo nalogo priprav na Trubarjevo jubilejno leto prezidavo Trubarjevega doma na Raščici v spominski muzej, ki naj nazorno predstavi življenje in zasluge velikega Slovence. Takšne muzeje v rojstnih hišah ima že vrsta pomembnih Slovencev, med katerimi so tudi takšni, ki po pomenu in zaslugah daleč zaostajajo za Trubarjem. Žalostno je pri tem le to, da moramo sredstva v ta namen spet zbirati s široko nabiralno akcijo, dinar do dinarja, kakor se je na Slovenskem praviloma vedno delalo v takšne namene. Tudi Trubar je moral sam ali ob pomoči somišljenikov in pripadnikov iste

»cerkve božje tiga slovenskiga jezika« zbirati denar za tisk svojih knjig, toda dandanašnji tudi na Slovenskem skrbe za sistematično izhajanje knjig založbe. Kdaj bomo za sistematično muzejsko dejavnost lahko poskrbeli s primernimi in stalnimi sredstvi?

Poskrbljeno je tudi za široko paleto najrazličnejših spominskih prireditev, ki so se že in ki se še bodo zvrstile v tem jubilejnim letu, od najbolj preprostih, zato pa množičnih ljudskih proslav v Trubarjevi ožji domovini do televizijskega filma o njem, ki ima možnost, seznaniti z znamenitim Slovincem tudi širši svet. Vsekakor je pomembno, da si je prednost pri jubilejnih svečanostih na dan Trubarjeve smrti zagotovila njegova »druga domovina«; v Derendingenu, ki danes ni več vas blizu Tübingena, marveč je že del mesta, kjer je Trubar kot župnik preživel zadnjih dvajset let življenja in kjer ni spoštljiv spomin nanj nikoli zamrl, se bodo zvrstile takrat spominske svečanosti evangeličanske cerkvene občine. Potem pa bo na vrsti otvoritev muzeja v Trubarjevem rojstnem kraju in spremljajoče jo prireditve v domovini.

Toda to so prireditve za nas in za naš trenutek; od njih bo ostal le spominski muzej na Raščici, če ga bomo znali primerno čuvati in obnavljati. Trajnejšega pomena so spominske akcije, vezane na tiskano besedo; te so namenjene tudi zanamcem, zato je odgovornost pri njih neprimerno večja. Napovedane so nove fototipske izdaje Trubarjevih del, predvsem faksimila Ene dolge predgovori k prvemu delu novega testamenta in prevoda Lutrove Hišne postile. Takšne izdaje so pomembne ne glede na tehnost spremljanih besed že zato, ker so Trubarjeve knjige ohranjene le v nekaj izvodih, posamezne v unikatih ali celo fragmentih, in šele faksimili omogočajo širšemu krogu interesentov, da se neposredno seznanijo s Trubarjevimi pisanjem. Še večjega pomena bo knjiga Trubarjevih zbranih pisem s prevodi v slovenščino in z znanstvenim komentarjem. Obeta se še cela vrsta individualnih in kolektivnih publikacij o Trubarju, njegovem delu in pomenu, o njegovem času in sodobnikih, ki že izhajajo, deloma še kot odmev štiristoletnice prevoda celotne biblije v slovenščino in prve slovnice slovenskega jezika pred dvema letoma. Posebnega pomena zaradi širokega prodora med bralstvo so publikacije, kakor je nedavna posebna številka Književnih listov v našem osrednjem dnevniku ali skupna priloga Ob 400-letnici smrti Primoža Trubarja Primorskih novic in Primorskega dnevnika, kakor tudi posamezni članki v časnikih. Prezgodaj je še, da bi kritično presojali vrednost vsega tega pisanja, predvsem pa novosti, ki jih prinaša, ker bi se nujno izgubljali v podrobnostih. Lahko pa ugotavljamo, da je jubilej zelo na široko in intenzivno mobiliziral ljudi, ki so se kakorkoli poklicno ali ljubiteljsko ukvarjali s Trubarjem in slovensko reformacijo, pritegnil je tudi nove, ki se z različno stopnjo pripravljenosti lotevajo problemov o Trubarju in okoli Trubarja. Temeljnih poznavalcev Trubarjevega življenja in dela, ki bi že vrsto let znanstveno usposobljeni sistematično raziskovali to pomembno poglavje slovenske kulturne zgodovine, je trenutno na Slovenskem zelo malo, pravzaprav je to le teolog in slavist Jože

Rajhman. Zato je omenjena izhajajoča »trubarološka« publicistika zelo različnega značaja in vrednosti. Ker so možnosti za znanstveno tehtna nova dognanja, ki morejo nastati le po večletnem sistematičnem raziskovalnem delu, torej močno omejene, so pač dobrodošla tista besedila, ki temelje na solidnem poznavanju dognanj starejših raziskovalcev in vnašajo vanje kritični zorni kot sodobnega razvoja družboslovnih in humanističnih ved. Jubilejna vnema pa odpira prostor tudi različnim »ad hoc« hipotezam in domislicam, ki bodo težko vzdržale znanstveno kritiko. Ne trdim, da bi jih bilo treba kar tako zavreči. Vsekakor je njihova pozitivna stran, da opozarjajo na nezadostnost dosedanjih raziskav na tem področju in na problematičnost prenekaterega ustaljenega »dognanja« ter kličejo po novih temeljnih študijah. Sprejemljive pa bodo šele takrat, ko jih bodo takšne študije potrdile. Najbolj pereča pomanjkljivost jubilejne pisanja pa je ta, da vse bolj in preveč vnašamo v zgodovino pogleda našega časa, da imamo vse manj poslušna za specifično mišljenje preteklih časov, da skratka izginja smisel za zgodovinsko dialektiko. Tu pa tliči nevarnost, da bomo zgodovino nadomestili z novo mi-

tologijo, z »zgodovinskimi« predstavami po našem okusu in želji.

Iz povedanega pa sledi, da se pri pripevku zgodovinskih ved in znanosti sploh k Trubarjevemu jubileju ne smemo zadovoljiti s tem, kar bo lahko dalo jubilejno leto in publikacije v njem. Trubarjevemu liku in dediščini bomo pravični šele tedaj, če bo jubilej dal trajno pobudo za načrtno znanstveno delo v smeri spoznavanja in ovrednotenja Trubarjevega kulturnega poslanstva, da ne bomo več prepuščali tega priložnostim in nujno manj znanstveno zrelim priložnostnim zagonom. Prav jubilej Trubarjeve smrti bi moral dati takšno pobudo, saj je hkrati jubilej prvega celovitega prikaza njegovega življenja, ki je še danes nepogrešljiv biografski vir, in ovrednotenja njegovega dela iz zornega kota njegovih verskih somišljenikov. Ne vemo sicer, kako je odmevala smrt starostne in prvega superintendenta slovenske protestantske cerkve, ki je že enaindvajset let živel v pregnanstvu na Würtemberskem, med pripadniki augsburške veroizpovedi v domovini. Toda na njegovem pogrebu v Derendingenu je govoril prvi mož takratne würtemberske teologije Jakob Andreas ob prisotnosti professorskega zbora in studentov univerze v Tübingenu. Njegov obsejni govor je takrat izšel tudi v knjižni obliki, dve leti pozneje pa še v slovenskem prevodu Matije Trosta. V njem je Trubar ovrednoten kot »pravi evangeliški predigar« po zahtevah apostola Pavla in »pravi škof, kateri je svojo službo prov popolnoma opravil, čez tuisto veliko preterpil inu je junački zupar hudiča inu vse falš vučnike vojskoval«, pa tudi kot pisatelj, ki je »skuzi tolmačovanje pridnih bukvi po slovenskih deželah pomagal pravo božjo besedo razglasiti«, potem ko je »v tem 1680. leti znašel, koku se more slovenski jezik z bukovskimi puhštabi pisati, ker se poprej nej ništer v slovenskim jeziki pisalu ali drukalu«.

Ta jubilej torej zahteva načrt za sistematično znanstveno delo za temeljito odkrivanje specifičnih silnic Trubarjevega časa in za osvetljevanje Trubarjeve ustvarjalne osebnosti v njem. Takšen načrt naj bi prispeval znanstveni simpozij v začetku prihodnjega leta, ki bi kritično pretresel prispevke jubilejnih publikacij in strokovnih srečanj, jih soočil z dosedanjimi dognanji in začrtal naloge prihodnosti.

JOŽE KORUZA

Osrednja proslava 400-letnice. Primoža Trubarja je privabila v Bazovico številno publiko, ki je z zanimanjem sledilo bogatemu in raznolikemu programu.

Kras v 2AL

Nogometaši zgoniškega Krasa so v peti tekmi kvalifikacijskega turnirja za vstop v 2AL dosegli svoj cilj in bodo prihodnje leto igrali v višji ligi. Peta tekma je bila celo dodatna, ker se je Kras znašel v povsem enakem položaju kot Pocenja. Na razpolago je bil po pravilniku žreb, moštvi pa sta se odločili za bolj pošteno dodatno igro. V Ronkah je Kras zmagal s 3:1.

Kras je bil med večino tekme boljši nasprotnik in je s precejšnjo lahkoto nadigral starejše in telesno slabše pripravljene nasprotnike.

Martina Gherlani 37,16 m

Na igrah Alpe-Adria v Pulju so se slovenski športniki, ki so bili v reprezentanci naše dežele, dobro odrezali. V atletiki je borova predstavnik Martina Gherlani dosegla s kopjem odlično znamko 37,16 m, Mitja Možina pa je bil važen element štafete 4x100 m. Gherlanijeva je zasedla 4. mesto.

V ženski odbojarski ekipi so igrala tri slovenske dekleta, tri predstavnice Krasa pa so igrale namizni tenis.

Črni nogomet v Jugoslaviji

V Italiji je mehiška mrzlica za nekaj časa omilila zanimanje za črne stave, po izločitvi «azzurrov» pa je pričakovanje za razvoj preiskav prišlo na dan s podvojeno silo. Točnega se ne ve še ničesar, ni pa izključeno, da bo proslavljeni Maradona v prihodnji sezoni igral v B ligi.

Prikrojeni rezultati so bili dalj časa povsem običajni tudi v Jugoslaviji, ni se pa šlo preko ugotavljanj. Zadnje kolo letošnjega nogometnega prvenstva pa je dalo nekaj skoraj čudežnih izidov in je bilo potrebno nekaj ukreniti. Dokaj na hitro so razveljavili zadnje kolo (odigrali ga bodo ponovno v nedeljo) in za prihodnje prvenstvo naložili 6 točk kazni vsem ekipam, ki naj bi bile vpletne v trgovanje.

Zanimivo je, da so za nepravilno imeli samo zadnje kolo in da so točke odvzeli kar 12 ekipam, torej veliki večini udeleženk prvenstva. V to da so bila kola pred zadnjim brezmadežna, ne verjame nihče, politične sile pa so se za sedaj znašle brez moči in tudi brez velike volje, da bi posegle v nogometni bazar.

V «zloglasni» Bolgariji so pred nekaj meseci tudi odkrili nepravilnosti v nogometu. V zadevo je posegla sama bolgarska KP, ki je razveljavila prvenstvo, razpustila dva vodilna kluba in izključila vrsto znanih nogometašev. Kljub vsemu je Bolgarija na svetovnem prvenstvu celo napredovala v osmino finala.

Občni zbor ZSSDI

Pred tednom dni je bil v Nabrežini redni občni zbor ZSSDI, ki zaradi pomanjkanja volitev ni privabil v dvorano društva «Sokol» posebno velikega števila upravičencev.

Ob skoraj popolnem pomanjkanju diskusije je bilo temeljno izvajanje predsednika Kalana, ki je največ časa posvetil odnosom Združenja z društvi članicami.

ZSSDI, ki se je v zadnjih letih pravilno usmerilo v nuditelja raznih uslug, je vse premalo izkoriščano od društev. Razlogi za to pomanjkljivost niso bili še točno izluščeni, verjetno pa sovpadajo z majhnim številom odbornikov v društvih in s tem v zvezi s preobremenjenostjo, ki onemogoča ob strogem društvenem delu iskanje drugačnih rešitev. Ob takem položaju je diskusija na občnih

zborih pravzaprav nepotrebna, ker res angažiran športni delavec že «diskutira» z delom.

... in ŠD Bor

Drugič po delegatskem sistemu so zborovali tudi pri SZ Bor, kjer so ob koncu izvolili tudi nov odbor za dobo dveh let.

V predsedniškem poročilu se je arh. Mitja Race dotaknil splošnih problemov s katerimi se spoprijemajo Slovenci v Trstu in manevrov (večkrat uspešnih), ki bi naj razbili njihovo enotnost. Omenil je tudi različne nove taktike pri zasledovanju naših pravic, od večjega odpiranja do večinskega naroda do zapiranja v svoj krog. V svojem poročilu je Race tudi povedal, da pri Boru niso v izrazitejši obliki opazili oddaljevanja mladih od določenih odgovornosti in pristojevoljnega dela.

VZPI - ANPI
Tržaški partizanski pevski zbor **PINKO TOMAŽIČ**
Mladinska skupina **PINKO TOMAŽIČ**

Ob 40-letnici italijanske republike rojene iz odpornišтва
priredijo v Bazovici dne **5. in 6. julija 1986** ob 16.30

srečanje za mir in enakopravnost med narodi in narodnostmi

V soboto, 5. julija, ob 20. uri: prihod štafete miru in bratstva.

Osrednja proslava bo v nedeljo 6. julija s pričetkom ob 17. uri.

Slavnostni govorniki: narodni heroj STANE BOBNAR in senator HENRIQUEZ AGNALETTI.

V kulturnem programu nastopajo: TPPZ P. Tomažič, Mladinska skupina P. Tomažič in Godba na pihala iz Postojne. Dirigenti: Pija Cah, Leander Pegan in Oskar Kjuder. — Vabimo vse bivše borce, aktiviste, mladino, kulturnike, antifašiste tostran in onstran meje. — Oba večera bo zabaval ansambel AKORDI. — Poskrbljeno bo za jedajo in pijačo.

DAROVI IN PRISPEVKI

Ob poravnavi naročnine so sklad Dela prispevali tovariši:

Jarc Arnaldo iz Doberdoba L. 24.000, Mennucci Rado z Opčin L. 4.000, Hrovatin Albin od Briškov L. 4.000, Škerk Marija iz Trnovce L. 14.000, Pavlič Zdravko iz Boršta L. 4.000, Kapun Alojz s Proseka L. 4.000, Kodrič Borut iz Trsta L. 4.000, Sandor Tence s Proseka L. 4.000, Bolčič Josip iz Boljunca L. 9.000, Pečar Nevenka iz Lonjerja L. 4.000, Jarc Jože iz Doberdoba L. 15.000, Sonja Bo-

žič in Cvetka Pahor iz Tržiča L. 28.000, Milč Drago iz Zgonika L. 4.000.

V spomin na pred kratkim preminulega tovariša Pepija Zerjale iz Nabrežine daruje Pertot Marko iz Vižovlj L. 10.000 v sklad Dela.

Za počastitev spomina pred kratkim preminule tovarišice Comari vd. Del Gobbo Rosalie daruje družina L. 50.000 v sklad Dela.

Ob smrti tovariša Pepija Germani iz Sesljana izreka sekcija KPI «E. Berlinguer» Devin Nabrežina globoko sožalje svojcem in prispeva L. 50.000 v sklad Dela.

Sekcija VZPI - ANPI Boljunec vabi na

OTVORITEV PARTIZANSKEGA KLUBA V BOLJUNCU

ki bo v četrtek, 3.7.1986 ob 18.00 uri
v novem sedežu VZPI - ANPI v Boljuncu.

Vabljeni!

Kdo bo nov svetovni prvak?

Bruno Križman

Svetovno nogometno prvenstvo se je povsem razžvelo v tekmah osmine finala. Od prve faze dokaj medlih predstav je prišlo v osminah do neposrednega izločevanja, kar je nekatere ekipe dobesedno vrglo iz tople postelje. Ni manjkalo velikih presenečenj. Zelo boleč je bil poraz Sovjetske zveze. Za zgodovino bo sicer zapisano, da je Belgija dosegla svoj drugi gol iz ofsida, sodnik pa tega ni upošteval in «zbornaja» je moral predčasno domov. Boleča je bila izločitev ne samo iz čustvenih razlogov, temveč tudi iz tehničnih. SZ je predvajala res izvrsten nogomet, ki bi moral proti večini ekip proizvesti vsaj 4 gole

V polfinalni tekmi sta bila dosežena naslednja izida:

ZRN - Francija 2:0
Argentina - Belgija 2:0

V soboto 28. junija bo v mestu Puebla finale za 3. mesto med Francijo in Belgijo, medtem ko se bosta ZRN in Argentina v Ciudad Mexico pomerili v nedeljo zvečer za svetovni naslov.

na tekmo. So bili Sovjeti krivi zaradi neizkušenosti?

Kaj bi torej lahko rekli o Danich, ki imajo ekipo sestavljeno iz nogometašev, ki igrajo v nekaterih najboljših evropskih moštvi? In o Braziliji, ki se je iz tekme v tekmo popravljala in se očitno bližala sovjetskemu in danskemu konceptu igre?

V sam vrh svetovnega nogometa so se dejansko uvrstile Francija, Zah. Nemčija, Belgija in Argentina, ki si bodo v soboto 28. in v nedeljo 29. junija razdelile prva štiri mesta letošnjega prven-

stva. Najboljša ekipa in ekipa, ki bo nosila naslov svetovnega prvaka bosta še naprej dva različna pojma.

V Italiji izločitev ni obrodila padca vlade in sploh je bil neuspeh predmet dokaj mirnih posegov. Bearzot se je strinjal z vlogo edinega krivca, pred javnim obglavljenjem pa so ga rešili igralci, ki so si vsi vzeli nekaj odgovornosti na svoja ramena. Prvenstvu je baje sledil tudi Wojtila. Vatikanisti so povedali, da je gledal tekmi med Brazilijo in Poljsko (4:0) ter med Francijo in Italijo (2:0).

Francoski vratar Bats je s svojevrstno tehniko zaustavil Brazilca Branca. Sodnik je dosodil 11-metrovko katero pa je slovit Zico zapravil. Brazilija se je morala vrniti v domovino.

Nadzornika podrla normo

MOSKVA, junija – V 740 velikih podjetjih iz 28 različnih panog oziroma resornih ministrstev uvajajo nove državne kontrolne organe za kvaliteto izdelkov. Nadzorni organ za vse te pa je državni komite ZSSR za standarde, kratko Gosstandard, znan tudi s kratico, ki je pogosto vtisnjena na izdelkih: GOST. Eksperiment – ta pojem tu redno rabijo za te vrste novosti – ni čisto nov, marveč je to postopno širjenje nadzorstva nad kakovostjo izdelkov. Kaj pa je pokazala ena konkretnih akcij Gosstandarda, nam nazorno opisuje tednik CK KPSZ Ekonimičeskaja gazeta.

Na rešetu se je znašla tovarna hladilnikov. V sovjetskem časopisu se poleg televizorjev na

zatožni klopi zaradi slabe kakovosti najpogostejše znajdejo prav hladilniki. Enih in drugih je v trgovini sicer dovolj, kupec lahko celo izbira – le redke pa so znamke, ki mu jamči občutno boljšo kvaliteto.

Med največje izdelovalce gospodinjskih hladilnikov spada tudi tovarna hladilnikov v Smolensku. Podjetje je v resorni pristojnosti zveznega ministrstva strojegradnje za lahko in živilsko industrijo ter za gospodinjsko opremo. V to tovarno so predlanskim poslali dva inženirja, strokovnjaka za standarde. Kot predstavnika Gosstandarda sta dobila vsa pooblastila, celo za ustavitev proizvodnje, če bi spoznala, da izdelkov ni mogoče uporabljati.

Že prvi dan sta izločila iz pošiljke 18 od 20 hladilnikov, čeprav so vsi imeli kontrolni žig OTK (oddelek tehnične kontrole). Potem sta odstavila načelnika tega oddelka in po svoje prevzela nadzorno oblast v tovarni. Svojo nadzorniško akcijo sta zasnovala tako, da sta šla po sledovih napak iskat konstrukcijske in tehnološke vzroke.

Posamezne napake so izvedenca pripeljale do tehnoloških spoznanj, ki sta jih napisala na 20 tipkanih straneh. V izdelavo hladilnikov sta vnesla 690 sprememb, od tega 283 konstrukcijskih in 407 tehnoloških.

Že v času njunega bivanja v podjetju se je število reklamacij zmanjšalo za četrtino. Delež izdelkov z napako se je pri modelu smo-

lensk – 3E zmanjšal za 20, pri modelu smolensk – 6 pa za 80 odstotkov.

Na dan sta prišla dva poglavitna vira stalnih napak: eni so bili izdelovalci sestavnih delov, drugi pa kompanjsko delo v tej in večini drugih tovarn zaradi tekme s planskimi postavkami.

Državna kontrolorja pa nista prinesla v tovarno samo veselja. Pravzaprav vse prej kot to, kajti zaradi njunih »muh« so občutno zgrešili planske norme. Pred tem eksperimentom so izdelali vsak dan 800 hladilnikov ter za toliko presegli plan, da so si lahko delili premije. Med »racijo« državnih nadzornikov pa je proizvodnja padla na 200 kosov na dan. Ker ni bilo nikakršnih možnosti za popravek plana navzdol – to je v tej državi zdaj zelo težko doseči – so bili ob premije. Ob koncu kontrolne akcije so ostali pri 500 hladilnikih dnevno in še vedno ne vedo, ali jim bodo načrtovalci v Gosplanu lahko kaj kmalu upoštevali, da izdelujejo zdaj kvalitetnejše hladilnike, zato pa jih je manj.

Tudi ta eksperiment je odprl celo vrsto bolečih vprašanj v sovjetski industriji. Če se že najdejo kolektivi, ki z vso zavzetostjo skrbijo za kvaliteto svojih izdelkov, pa ostajajo brez moči glede sestavnih delov, ki jim jih dobavljajo od drugod. Kdo je odgovoren za to, če »crkne« motorček v hladilniku? Nosilci znamke v Smolensku ali na pol neznani izdelovalci motorčkov v Astrahanu? To je splošno najtežjih vprašanj, ki se pojavlja v »perezstrojki« sovjetskega gospodarstva.

ANTON RUPNIK

NAPETOST NA JUGU AFRIKE

Zimbabvejska vroča zima

Na začetku zimbabvejske zime, ki je po toplih in sončnih dnevih in svežih nočeh ter jutrih precej podobna prvim oktobrskim dnevom naše jeseni, je na tukajšnjem političnem prizorišču pravzaprav kar precej vroče. Pa ne samo zaradi priprav na bližnjo vrhunsko konferenco neuvrščenih držav konec avgusta in v začetku septembra, marveč zlasti zaradi vrste notranjih in mednarodnih tem, ki so v teh dneh aktualne.

Brez dvoma je bila (in je še) v tem času prva na seznamu aktualnosti južnoafriška kriza, pri čemer tudi tukaj niso skrivali zaskrbljenosti, da bi se utegnila deseta obletnica Soweta spremeniti v silovit izbruh nasilja ali celo državljansko vojno nepredvidljivih razsežnosti. Vedeti je namreč treba, da zimbabvejska vlada odločno podpira emancipacijski boj afriške večine proti apartheidu, hkrati pa seveda ne bi radi, da bi se Južnoafriška republika spremenila v prizorišče neobvladljivih spopadov.

V uradni politični retoriki te zaskrbljenosti ni zaznati, kar prejkone ne pomeni, da je ni. Premier Robert Mugabe je ob obletnici Soweta radikaliziral stališča do južnoafriške krize, ko je med drugim pozval k ustanovitvi vseafriške vojske, ki naj bi pomagala zrušiti represivni režim belcev v Pretoriji. Na množičnem zborovanju na hararejskem stadionu Rufaro je Mugabe govoril tudi o ustanovitvi solidarnostnega sklada za pomoč južnoafriškemu osvobodilnemu gibanju, v katerega je sam prvi daroval dva tisoč zimbabvejskih dolarjev (po uradnem tečaju nekaj več kot tisoč ameriških), hkrati pa rojake pozval, naj vsak prispeva vsaj dolar. Bojevitve besede so se sukale tudi okoli ustanovitve dodatne brigade, ki naj bi okrepila zimbabvejsko vojsko, poleg tega pa bodo delavce in uslužbence v mestih ob koncu tedna poučevali v vojaških veščinah.

Premierove besede o povečanju vojaških enot so v rahlem protislovju s tistim, kar pišejo časopisi in kar more tujec videti na lastne oči, če se sprehodi po Harareju. Provladni Herald je te dni priobčil na prvi strani, da so dva tisoč demobiliziranih vojakov po letu 1981 usposobili za zdravniške pomočnike in da se bo usposabljanje v posebnih tečajih nadaljevalo. V središču prestolnice, ki je bila do razglasitve neodvisnosti pred dobrimi šestimi leti znana pod imenom Salisbury, je

mogoče videti urad, ki se očitno ukvarja s problemi demobilizacije vojakov zimbabvejske osvobodilne vojske, saj je na pročelju tabla z napisom Direktor za demobilizacijo.

Dobri poznavalci tukajšnjih in širših razmer na jugu Afrike prejkone menijo, da radikalizirane retorike v političnem vrhu ne gre jemati dobesedno, temveč je treba v teh besedah iskati predvsem opozorilo zahodnim državam, da bo njihova obotljivost glede pritiskov na Pretorio samo poslabšala razmere v Južnoafriški republiki in okrog nje. V Harareju je bilo moč ostre besede slišati tudi med tridnevним obiskom mozambiškega predsednika Samora Machela v Zimbabveju, kar seveda tudi ni čudno. Mozambik namreč sodi med tiste države na jugu Afrike, ki jih južnoafriška kriza najbolj prizadeva, posredno in neposredno, kajti Pretoria kljub predlanskega sporazumu iz Nkomatija finančno in vojaško podpira mozambiško odpadniško gibanje Renamo, kakor ga imenujejo.

Prav tako ni čudno, da je Samora Machel pozval gostitelje, naj bi poleg vojaškega okrepili sodelovanje med Zimbabvejem in Mozambikom, eno najrevnejših držav v podsa-harski Afriki, tudi na drugih področjih. Z vojaškim sodelovanjem je verjetno mišljeno predvsem to, da ima Zimbabve skoraj četrtino armade (po nekaterih podatkih okrog dvanajst tisoč, po drugih pa manj) v Mozambiku, ki varuje strateško pomembno železniško progo med jugovzhodnim zimbabvejskim mestom Mutarejem in mozambiškim pristaniščem Maputom in Beiro bolj proti severu.

Ta problematika sodi v širši sklop tistega, čemur v Harareju in drugod na jugu Afrike pravijo posledice destabilizacijske politike Pretorie. Najbrž na tem mestu ni treba poudarjati, da je devet držav koordinacijske konference za razvoj juga Afrike (SADCC) te dni spet potegnili na dan podatke, po katerih jim je Pretoria v petih letih prizadejala za deset milijard dolarjev škode. Nekateri skeptični analitiki resda menijo, da je ta številka pretirana, vsekakor pa deset milijard dolarjev pomeni za teh devet držav neznan-sko veliko vsoto. Na jugu Afrike tudi zatrjujejo, da odpadniški gibanji v Angoli in Mozambiku (Unita in Renamo ali NRM) ropata naravna bogastva z divjo sečnjo gozdov, pobijanjem slonov (gverilci Renamoja naj bi jih pobili kar deset tisoč) in krajo diamantov, ki jih prodajajo južnoafriškim (in morda še kakšnim) trgovcem v zamenjavo za hrano in opremo.

V zimbabvejski prestolnici s temi obtožbami povezujejo kritike, ker se zahodne države nočejo zganiti in sprejeti gospodarskih ukrepov proti belski manjšinski vladi v sosednji Južnoafriški republiki, kar bi po prepričanju tukajšnjih političnih krogov edino moglo spraviti Pretorio na kolena in pospešiti ukinitve apartheida. V tukajšnjih časnikih je med vrsticami mogoče prebrati, da zlasti Velika Britanija in ZDA nasprotujeta sankcijam zato, ker bi s tem pravzaprav uvedli ukrepe proti lastnemu kapitalu, saj samo anglo-ameriške naložbe v Južnoafriški republiki prese-gajo 22 milijard dolarjev. S te strani torej po

vsej verjetnosti ne moremo pričakovati po-moči v boju proti rasistični vladi; ob tem pa je zanimivo, da v tem delu Afrike najbolj glasno zahtevajo uvedbo povračilnih gospodarskih ukrepov države, ki so gospodarsko najbolj (ali celo povsem) odvisne od Pretorie.

Razčlenjevalci razmer imajo v mislih Zambi-jo, ki je na robu gospodarskega zloma. Pravi-jo, da se je zadnje mesece oskrba v Lusaki precej zboljšala, vendar po zaslugi južnoafriških izdelkov, ki so preplavili zambijski trg. V Harareju razen razkošno opremljenih in profesionalno skoraj zgledno urejenih revij iz Južnoafriške republike in vsakodnevnih po-ročil v Herald in o razmerah na johannesburški borzi na zunaj ni opaziti gospodarske in drugačne navzočnosti sosedne. S tem seveda ni rečeno, da ni tudi Zimbabve z močno popkovino povezan z Južnoafriško republi-ko, saj gre 90 odstotkov tukajšnjega izvoza prek te države, apartheida, v trgovinski me-njavi pa je sploh na prvem mestu, ker petina zimbabvejske menjave s svetom odpade nanjo.

V Harareju so nejevoljni, ker se je južnoafriški ekspanzionizem raztegnil celo na turistično področje. Turistične agencije v sosednji državi namreč tujim turistom ponujajo zim-babvejske naravne znamenitosti (na primer Viktorijine slapove na reki Zambezi) pod geslom: pridite v Johannesburg in oglejte si Viktorijine slapove. Kakšnih meddržavnih zapletov to za zdaj ni povzročilo, za nekatere pa je dokaz, kako hudičevska in premetena je država apartheida.

Poznavalci zimbabvejskih razmer pravijo, da v tukajšnjih trgovinah zato ni mogoče najti južnoafriških proizvodov, ker jih sami dovolj izdelajo, saj Zimbabve uvrščajo med najbolj razvite afriške države. Sedaj pa se že začinja-jo lomiti kopja okrog tega, ali je za takšno razvojno stopnjo treba zasluge pripisati predvsem do leta 1980 vladajoči manjšini bel-cev (do razglasitve neodvisnosti je bilo tukaj okrog četrtr milijona belcev, sedaj pa jih je bržčas okrog sto tisoč, predvsem Britancev) ali pa prilivu tujega kapitala in izkoriščanju poceni afriške delovne sile — ali vsemu sku-paj. Preprič o tem se bo najbrž še dolgo vlekel, v tem trenutku in v prihodnje pa je gotovo bolj pomembno, ali bo vlada premiera Muga-beja znala s pragmatičnimi in pretehtanimi ukrepi še naprej loviti občutljivo ravnotežje v pluralistični družbi s tako različnimi in proti-slovnimi interesi.

Drugi menijo, da je treba Mugabejeve bese-de o gradnji socializma, ki ga poleg uvedbe enostrankarskega sistema uvrščajo med stra-teške opredelitelje vladajoče stranke ZANU, jemati bolj kot politično taktiziranje in manj kot grožnjo močnemu belskemu privatnemu sektorju, da ga bodo nacionalizirali. Robert Mugabe, ki se je doslej pokazal v luči razum-nega državnika, seveda dobro ve, da bi si s frontalnim napadom na bogato manjšino bel-cev spodrežal vejo, na kateri sedi Zimbabve. Socialne razlike med belci (pred nedavnim so se skupaj z bivšim premierom in sedanjim vodjem konservativne opozicijske zveze Ja-nom Smithom morali izreči za zimbabvejsko ali britansko državljanstvo, kar je povzročilo precej hrupa) in osem milijonsko afriško veči-no so velike in boleče. Zdi pa se, da se v Harareju zavedajo, da jih ni mogoče odpravi-ti čez noč in zlasti ne s prenatrženimi ukrepi.

AVGUST PUDGAR